Μονόλογος κατεδάφισης

Σάββας Πατσαλίδης

Από τον Οκτώβριο του 2003 μέχρι σήμερα μετράμε πάνω από δέκα μονολόγους, κατάτι λιγότερους από το σύνολο όλων των άλλων παραστάσεων στη φετινή, όχι και τόσο πλούσια, θεατρική Θεσσαλονίκη. Τελικά, δεν ξέρω ποιο είναι το βασικό ερέθισμα που οδηγεί τόσους καλλιτέχνες σε μια λύση άκρως ολισθηρή και επικίνδυνη. Να υποθέσω τα οικονομικά, μια και ένας μονόλογος δεν κοστίζει πολλά, οπότε ό,τι και ν' αφήσει στο ταμείο κέρδος είναι; Ή μήπως η ευκολία μετακίνησής του από χώρο σε χώρο σε χρόνο dt.; Ίσως.

Πέρα, όμως, από τους καθαρά πρακτικούς παράγοντες είναι κι άλλοι που πρέπει να προσμετρηθούν, όπως κάποιες πρωταγωνιστικές φιλοδοξίες του καλλιτέχνη, ο οποίος έτσι γίνεται αφέντης του εαυτού του και δεν λογοδοτεί σε κανέναν. Έπαινος και κατακραυγή, όλα δικά του. Όπως δική του και η εσωτερική ανάγκη να δοκιμάσει τις αντοχές και τα τεχνικά του εφόδια "κόντρα" σε ένα θεατρικό είδος δύσκολο. Και φυσικά δική του και η "ζήλια": αφού το 'κανε ο τάδε ή η δείνα, γιατί όχι κι εγώ, που ίσως, όχι ίσως, είναι βέβαιον πως θα το κάνω πολύ καλύτερα.

Ουκ έστιν τέλος στις εικασίες. Απλώς με αφορμή την "**Αυτοβιογραφία ...προς την αντίθετη κατεύθυνση**" του Τ. Μπέρνχαρντ—που πρωτοπαρουσιάστηκε στο υπόγειο του "Εντευκτηρίου" πέρσι, σε πολύ απλούστερη μορφή από την ομάδα "Ακτίς Αελίου"— επιχειρώ κάποια γενικά σχόλια, λέγοντας ότι ένας μονόλογος δεν είναι κατ' ανάγκη δείκτης ή δεδομένο της ανθρώπινης μοναχικότητας, αλλά περισσότερο μια μορφή γλωσσικής ατομικότητας η οποία, για να συγκινήσει, απαιτεί τερατώδη τεχνικά εφόδια. Και δεν είμαι απόλυτα σίγουρος ότι η επιλογή των νέων της "Ακτίς Αελίου" ήταν η πλέον κατάλληλη. Σίγουρα, συμφωνώ με την απόφασή τους να δοκιμαστούν με τον λόγο. Όπως συμφωνώ πως σοφά έπραξαν και μέχρι τώρα παρέμειναν "κρυμμένοι" (κατά κάποιον τρόπο) πίσω από τον προστατευτικό μανδύα της φόρμας. Όσοι παρακολουθούν τη δουλειά τους θα συμφωνήσουν νομίζω μαζί μου ότι σε καμιά παραγωγή τους δεν προβάλλεται ο λόγος, ακόμη και σ' αυτή την ποιητική σύνθεσή τους με αποσπάσματα από Καβάφη και Παλαμά. Πάντα έπεται της εικόνας ή υπηρετεί την εικόνα. Τα αποτελέσματα αναμφίβολα εντυπωσιακά.

Έχω γράψει σε τούτην εδώ τη στήλη πολύ επαινετικά σχόλια για όλες ανεξαιρέτως τις δουλειές τους, όπως έχω γράψει πως, κάποια στιγμή, αφού αισθανθούν έτοιμοι, πρέπει να δοκιμάσουν τις αντοχές και την ερμηνευτική τους γκάμα και στο επίπεδο του περιεχομένου, για να υπάρξει και η επιθυμητή αρμονία όλων των συστατικών στοιχείων μιας παράστασης.

Γι' αυτήν τη δοκιμασία επέλεξαν έναν καταλυτικό μονόλογο-παραλήρημα του Μπέρνχαρντ, ένα εγκιβωτισμένο θέατρο από θραύσματα μνήμης, συγκεχυμένες εικόνες παιδικών χρόνων, αναμνήσεις μιας ταραγμένης προσωπικής και κοινωνικής ζωής. Φράσεις και συναισθήματα που αγκομαχούν, λέξεις που θυμώνουν, σαρκάζουν αλλά και ερωτεύονται, αλληλένδετες αναφορικές προτάσεις που εφορμούν σε οτιδήποτε μυρίζει ξεφτίλα, στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην οικογενειακή δομή, στο σύστημα υγείας. Λόγος διαρκώς και διακαώς "προς την αντίθετη κατεύθυνση", αυτοστοχαστικός, που υπενθυμίζει τις συμβάσεις της θεατρικότητάς του, τις συνθήκες της γραφής του αλλά και τα αίτια της οργής του, της στοργής και της απόρριψης.

Η Ι. Κατσαρού, στην πρώτη της σκηνθετική προσπάθεια, κινήθηκε με προσοχή και χωρίς αλαζονία ανάμεσα στις συμπληγάδες του μονολογούντος συγγραφέα, αναζήτησε τους ρυθμούς και τις ανάσες του, τους παλμούς της καρδιάς του και γενικά απέδειξε με τις επιλογές της ότι διαθέτει καλό σκηνοθετικό ένστικτο, το οποίο με τον καιρό και τη συνεχή τριβή σίγουρα θα είναι σε θέση να επιδείξει περισσότερη φαντασία, ιδιαίτερα όταν έχει να αναμετρηθεί μ' ένα δημιούργημα όπου συμφύρονται ποικίλες καταγωγές και κατευθύνσεις και το οποίο, κινούμενο ενάντια στην "κρατούσα κατεύθυνση", δηλαδή "εκ-κεντρικά", προβάλλει (ακόμη και επιβάλλει) τη "διαθεσιμότητά" και τον κωδικοκεντρισμό του . Όπως χειρίστηκε το υλικό της, το έκανε να φαίνεται περισσότερο στατικό και "κεντρωμένο" και λιγότερο ευφάνταστο και οργισμένο από ό,τι πραγματικά είναι.

Ο Θωμάς Βελισσάρης, μια από τις εξαιρετικές νέες μονάδες του θεάτρου μας, κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες για να τα βγάλει πέρα, μέσα σε ένα σκηνικό περιβάλλον καθορισμένο αποκλειστικά από τον λόγο. Δούλεψε μεθοδικά και πολύ προσεκτικά επάνω στο σώμα των λέξεων, αναζήτησε τα κωμικά και δραματικά στοιχεία, και σε πολλά σημεία συγκίνησε. Γενικά, όμως, έμεινα με την αίσθηση πως ηλικιακά δεν ήταν ακόμη εντελώς έτοιμος να δαμάσει αυτό το μονολογούν εγχείρημα με τις πολλές περιπαιχτικές, βιωματικές και ιδεολογικές διακυμάνσεις. Κάπου φάνηκε να τον "πνίγει" το εσωτερικό και "ανισόπεδο" τοπίο των λέξεων. Η Ε. Αϊβαζίδου, η

νεανική του περσόνα, προσπάθησε να ζωντανέψει τον πρόσθετο ρόλο της, ακουμπώντας στους κώδικες μιας γραφής κλοουνερί. Διακριτική και μετρημένη παρουσία, έδωσε κάποιες αναγκαίες ανάσες στον πρωταγωνιστή και προκάλεσε γέλιο, έστω και δαγκωμένο.

Λιτό και με τις δέουσες σημάνσεις το σκηνικό της Κιρκινέ.

Ένας μονόλογος που ήθελε κάτι παραπάνω για να δείξει την ψυχή ...και τα δόντια του.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

14 Μαρτίου 2004